

Broj: 01-128/23-2112/4

10.05.2023. godine

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENIM JAVNIM KONSULTACIJAMA O NACRTU SEKTORSKE ANALIZE ZA OBLAST DRUŠTVENA BRIGA O DJECI I MLADIMA

Vrijeme trajanja javne rasprave: 5. aprila do 20. aprila 2023. godine

Na osnovu člana 12 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Službeni list CG", broj 41/18) Ministarstvo rada i socijalnog staranja, uputilo je JAVNI POZIV nevladinim organizacijama čija su područja djelovanja društvena briga o djeci i mladima za konsultacije o Nacrtu sektorske analize za oblast društvena briga o djeci i mladima - predlog prioritete oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz budžeta Crne Gore u 2024. godini.

Komentare, inicijative, predloge i sugestije zainteresovani su mogli slati poštom na adresu:

Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Rimski trg, br. 46, Podgorica (sa naznakom "Javne konsultacije – SEKTORSKA ANALIZA – DRUŠTVENA BRIGA O DJECI I MLADIMA"), kao i elektronskim putem na e-mail: biljana.vucetic@mrs.gov.me

U toku trajanja javnih konsultacija, dvije nevladine organizacija dostavile su primjedbe, predloge i sugestije na Nacrt sektorske analize i to sljedeći predstavnici:

1. NVO "Centar za ženska prava", Podgorica
2. NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore", Podgorica

Primjedbe, predlozi i sugestije nevladinih organizacija za izradu Sektorske analize su sljedeće:

NVO "Centar za ženska prava"

Nevladina organizacija "Centar za ženska prava" u okviru metodoloških primjedbi predlaže: unutar sekcije 2.1. koja je vezana za Opis problema, umjesto navoda "Prioritetni problem je unapređenje socijalnih službi i razvoj usluga za podršku djeci i njihovim porodicama, kako bi se spriječili svi oblici nasilja nad djecom", da bi se postigla konzistentnost i povezanost predstavljenih ciljeva sa prepoznatim problemom, formulaciju problema koja treba da glasi "Prioritetni problem je nedostatak usluga za podršku djeci i njihovim porodicama, nedovoljni kapaciteti socijalnih službi, kao i drugih nadležnih aktera, kao i nedostatak multidisciplinarnog odgovora u efikasnoj prevenciji svih oblika nasilja nad djecom". U okviru iste sekcije potrebno je iskoristiti reference na istraživanja koja su navedena.

NVO "Centar za ženska prava" navodi da se u sekciji 2.2. gdje se zahtjeva poziv na strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema, osim navedene Strategije za ostvarivanje prava djeteta 2019-2023 i s njom u vezi dva specifična cilja, dodaju:

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030

Prioritetna tema 4.1. Unapređenje stanja ljudskih resursa i jačanje socijalne inkluzije

Prioritetna tema 4.2. Podrška vrijednostima, normama i obrascima ponašanja značajnim za održivost društva

Strategija razvoja sistema socijalne i dječje zaštite 2018-2022

Mjera 1.2. Unaprijediti funkcionisanje centara za socijalni rad i standard usluga socijalne i dječje zaštite

Mjera 2.1. Unaprijediti uslove za izdavanje licence za obavljanje djelatnosti pružalaca usluga i licence za rad

Posebni cilj 3: Unapređenje usluge socijalne i dječje zaštite i stvoreni preduslovi za nastavak deinstitutionalizacije

Mjera 3.1. Mapirati potrebe korisnika radi unapređenja strateškog lokalnog planiranja

Mjera 3.3. Nastavak deinstitutionalizacije, podrška porodici i unapređenje nesrodničkog hraniteljstva

Mjera 3.4. Uspostavljanje inovativnih usluga

Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom za period 2017-2021

Specifični strateški cilj 1: Unapređenje zakonodavstva i sprovođenje politika koje djecu štite od svih oblika nasilja

Specifični strateški cilj 2: Unapređenje institucionalnog okvira za profesionalnu, kvalitetnu i efikasniju brigu i zaštitu djeteta

Specifični strateški cilj 4: Pokretanje promjena u društvenim normama koje prihvataju, opraštaju ili ignorišu nasilje

Strategija zaštite od nasilja u porodici 2016-2020

Cilj 2: Poboļjšani stručni kapaciteti i multidisciplinarni pristup u sprovođenju propisa iz oblasti zaštite nasilja u porodici

Cilj 4: Poboļjšan sistem institucionalne zaštite od nasilja u porodici

Strategija inkluzivnog obrazovanja 2019-2025

Strateški cilj 1: Obezbijediti i primijeniti dostupnost i pravičnost obrazovanja za svu djecu zajedno sa vršnjacima kroz neophodnu međusektorsku podršku

Strateški cilj 3: Podržati i unapređivati kvalitet inkluzivnog obrazovanja kroz jačanje školskih politika, kulture i prakse.

U ostalim komentarima NVO "Centar za ženska prava" u sekciji 2.3. zahtijeva adekvatnije obrazloženje monitoringa aktivnosti nevladinih organizacija koje djeluju u oblasti društvene brige o djeci i mladima kako bi se na taj način podržale i finansirale organizacije koje imaju kapacitete da se bave ovom izuzetno složenom i osjetljivom oblašću, a na taj način budžetska sredstva raspodijelila na kvalitetan i odgovoran način. Takođe, prilikom navođenja aktivnosti koje bi potencijalno sprovele navladine organizacije, predlaže se da nije dobro da se isključivo zahtijeva saradnja sa centrima za socijalni rad iz razloga što nevladine organizacije pružaju alternativni vid usluga za one osobe koje još uvijek nisu spremne da se obrate nadležnim institucijama, kako bi se izbjeglo sužavanje prostora za podršku. Pored toga, akcentuje se značaj nevladinih organizacija sa dugogodišnjom ekspertizom i dovoljnim brojem stručnih i licenciranih profesionalaca/ki koji imaju dovoljno stručnosti da sprovedu programe i predlaže se njihovo prepoznavanje u Sektorskoj analizi.

Takođe, predlaže se unutar navedene sekcije dopuna aktivnostima koje podrazumijevaju: Obuku za relevantne institucije u sistemu zaštite o nasilju nad ženama i djecom u partnerskom odnosu i porodici i zaštiti djece-svjedoka nasilja, u skladu sa rezultatima navedenih istraživanja, zatim standardima koji se tiču prava djeteta, kao i sa standardima Istanbulske konvencije koji se odnose na posebnu zaštitu djece svjedoka nasilja u porodici i nenasilnog roditelja; Edukaciju aktera o različitim uslugama podrške i pomoći; Upućivanje žrtava nasilja na specijalizovane usluge koje su dostupne u Crnoj Gori; Edukaciju za zaposlene u vrtićima i školama kako da prepoznaju nasilje i reaguju na nasilje nad djecom i sl. U skladu sa predloženim, prilagoditi mjerljive indikatore doprinosa nevladinih organizacija i izvore podataka.

U okviru sekcije 4.2. predlaže se preformulacija jednog od specifičnih ciljeva projekta izostavljajući u okviru njegove definicije termin "biološka", jer bi se na taj način uzelo u obzir svako porodično okruženje u kojem je potrebno unaprijediti dobrobit, zaštitu i položaj djece, bez obzira da li su u pitanju biološki roditelji ili druge osobe kojima su djeca povjerena na vaspitanje i staranje. Takođe, predlaže se proširenje direktne i indirektno grupe korisnika u okviru iste sekcije u skladu sa predloženim promjenama koje se odnose na sekciju 2.3. koja se odnosi na opis načina djelovanja nevladinih organizacija u rješavanju problema i konkretni mjerljivi pokazatelji za praćenje njihovog doprinosa (kao što su aktivnosti pružanja usluga koje bi trebalo detaljnije deskriptivno i kvantitativno izraziti), kao i dodatno pojasniti koje će ciljane grupe imati koristi od navedenih aktivnosti.

NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore"

Nevladina organizacija "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" u komentarima u vezi sa predloženim Nacrtom sektorske analize u sekciji 4.2. gdje se navodi Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe, promijeni pristup grupi korisnika "hronično oboljeli, te stoga nefunkcionalni u roditeljskoj ulozi". Pristup bi trebalo prilagoditi na način da se u opisu ciljane grupe navede da se osobe koje imaju hronična oboljenja susrijeću sa smanjenom funkcionalnošću, usljed nedostatka podrške od strane sistema, zajednice i društva. Sve navedeno implicira planiranje adekvatnih odgovora na ovakve izazove, putem projekata nevladinih organizacija koji bi mogli biti podržani, a što je u skladu sa preporukama Konvencije UN za prava osoba sa invaliditetom, kao i preporukama državi članici da što brže uskladi svoju legislativu s Konvencijom, kako bi se osiguralo da osobe s invaliditetom mogu ostavriavati svoja prava da zasnuju brak, ostvaruju roditeljska prava i prava da usvoje dijete ravnopravno s ostalima i da se u zajednici pružaju servisi podrške roditeljima s invaliditetom, da žene s invaliditetom ni pod kakvim okolnostima ne smiju izgubiti starateljstvo i/ili kontakt sa svojom djecom na osnovu invaliditeta ili zbog činjenice da same odgajaju djecu i da tim majkama obezbijedi podršku u zajednici koliko je neophodno.

Takođe, u sekciji 4.2. gdje se navodi Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe, među ciljane grupe potrebno je dodati roditelje koji su osobe s invaliditetom i roditelje koji imaju djecu s invaliditetom kojima je potrebno pružiti podršku za razvijanje roditeljskih kompetencija i osiguravanje ostanka djece roditelja koji imaju invaliditet i djece s invaliditetom u biološkoj porodici, u skladu sa preporukama Komiteta UN za prava osoba s invaliditetom.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je razmotrilo pristigle primjedbe, predloge i sugestije i sačinilo sljedeći

ODGOVOR

Prihvata se predlog nevladine organizacije "Centar za ženska prava" da se u okviru metodoloških primjedbi u sekciji 2.1. koja je vezana za Opis problema, izvrši preformulacija problema koja glasi "Prioritetni problem je nedostatak usluga za podršku djeci i njihovim porodicama, nedovoljni kapaciteti socijalnih službi, kao i drugih nadležnih aktera, kao i nedostatak multidisciplinarnog odgovora u efikasnoj prevenciji svih oblika nasilja nad djecom".

Djelimično se prihvata predlog NVO "Centar za ženska prava" da se u sekciji 2.2. gdje se zahtjeva poziv na strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema, osim navedene Strategije za ostvarivanje prava djeteta 2019-2023 i s njom u vezi dva specifična cilja, dodaje i Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030 (Prioritetna tema 4.1. Unapređenje stanja ljudskih resursa i jačanje socijalne inkluzije i Prioritetna tema 4.2. Podrška vrijednostima, normama i obrascima ponašanja značajnim za održivost društva), dok se ostale predložene strategije izostavljaju jer su istekle, a Strategija inkluzivnog obrazovanja 2019-2025 se ne odnosi na oblast djelovanja Ministarstva rada i socijalnog staranja.

Prihvata se sugestija NVO "Centar za ženska prava" da se u sekciji 2.3. ponudi adekvatnije obrazloženje monitoringa aktivnosti nevladinih organizacija koje djeluju u oblasti društvene brige o djeci i mladima, dopuna glasi: Monitoring i evaluacija projekata podrazumijeva 1) Pregled kvartalnih izvještaja nevladinih organizacija koji se dostavljaju Ministarstvu rada i socijalnog staranja, o svim aktivnostima u toku realizaciji projekata, njihova dokumentovanost i finansijski monitoring; 2) Neposredna komunikacija sa predstavnicima nevladinih organizacija radi boljeg uvida i kvalitetnijeg izvještavanja o svim aktivnostima i rezultatima koji se vezuju za korisnike; 3) Informisanost od strane nevladinih organizacija i neposredno prisustvo predstavnika Ministarstva određenim događajima i radionicama koji spadaju u projektne aktivnosti nosilaca projekata; 4) Terenske posjete nevladinim organizacijama, kao i drugi oblici monitoringa (medijske i druge promocije projektnih aktivnosti) pružaju širu sliku za evaluaciju projekata, uključujući i završne izvještaje kako nevladinih organizacija o projektima, tako i nadležnog Ministarstva, što sve ukupno omogućava da se izvode zaključci, statistike i vrši vrednovanje doprinosa projekata u rješavanju definisanih problema. Sve aktivnosti koje podrazumijevaju monitoring i evaluaciju projekata služe kao baza za buduće definisanje prioriternih problema, željenog stanja, kako bi se podržali i finansirali projekti nevladinih organizacije koje imaju kapacite da se bave ovom izuzetno složenom i osjetljivom oblasti, a na taj način budžetska sredstva raspodijelila na kvalitetan i odgovoran način.

Odbija se predlog nevladine organizacije "Centar za ženska prava", u sekciji 2.3., prilikom navođenja aktivnosti koje bi potencijalno sprovele navladine organizacije da nije dobro da se isključivo zahtijeva saradnja sa centrima za socijalni rad. Preciznije, nije moguće isključiti centre za socijalni rad, jer je suština u saradnji organa starateljstva i nevladinih organizacija. U skladu sa Pravilnikom o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada centara za socijalni rad, centri predstavljaju uputni organ koji korisnike upućuje na usluge u lokalnoj zajednici.

Prihvata se predlog nevladine organizacije "Centar za ženska prava" da se se unutar sekcije 2.3. izvrši dopuna aktivnostima koje podrazumijevaju: Obuku za relevantne institucije u sistemu zaštite od nasilja nad ženama i djecom u partnerskom odnosu i porodici i zaštiti djece-svjedoka nasilja, koje će se bazirati na standardima koji se tiču prava djeteta, kao i standardima Istanbulske konvencije koji se odnose na

posebnu zaštitu djece svjedoka nasilja u porodici i nenasilnog roditelja; Edukaciju aktera o različitim uslugama podrške i pomoći; Upućivanje žrtava nasilja na specijalizovane usluge koje su dostupne u Crnoj Gori; Edukaciju za zaposlene u vrtićima i školama kako da prepoznaju nasilje i reaguju na nasilje nad djecom. Prihvaćeni predlog izvršio je korekciju u okviru mjerljivih indikatora i izvora podataka.

Prihvata se predlog nevladine organizacije "Centar za ženska prava" da se okviru sekcije 4.2. izvrši preformulacija jednog od specifičnih ciljeva projekta izostavljajući u okviru njegove definicije termin "biološka", jer bi se na taj način uzelo u obzir svako porodično okruženje u kojem je potrebno unaprijediti dobrobit, zaštitu i položaj djece, bez obzira da li su u pitanju biološki roditelji ili druge osobe kojima su djeca povjerena na vaspitanje i staranje. Takođe, izvršena je korekcija u opisu grupa korisnika, tj. kategorije direktnih korisnika i njihov broj, dok su kategorije indirektnih korisnika inicijalno adekvatno definisane jer obuhvataju širi opseg porodica, institucija i šire lokalne zajednice.

Prihvata se predlog nevladine organizacije "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" da se u sekciji 4.2. gdje se navodi Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe, promijeni pristup grupi korisnika "hronično oboljeli, te stoga nefunkcionalni u roditeljskoj ulozi". Pristup se mijenja na način da se u opisu ciljne grupe navede da se osobe koje imaju hronična oboljenja susrijeću sa smanjenom funkcionalnošću, usljed nedostatka podrške od strane sistema, zajednice i društva.

Prihvata se predlog nevladine organizacije "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" da se u sekciji 4.2. gdje se navodi Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe proširi grupa korisnika kao što su porodice djece u kojima su roditelji osobe sa invaliditetom, kao i porodice u kojima odrastaju djeca sa invaliditetom, a potrebno je pružiti podršku roditeljima/starateljima za osnaživanje roditeljskih kompetencija i osiguravanje ostanka djece u porodici.

Mjesto i datum sačinjavanja izvještaja: 10.05.2023. godine, Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

Naziv organizacione jedinice Ministarstva koja je odgovorna za pripremu nacrtu zakona, odnosno strategije: Kancelarija za saradnju sa NVO.

MINISTAR
Admir Adrović